

Πρόλογος του επιμελητή

Οι μελέτες που περιλαμβάνονται στην συλλογή αυτή έχουν ένα κοινό γνώρισμα. Γεννήθηκαν στο ερευνητικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Δεν συγκεντρώθηκαν όμως εδώ για να δειγματίσουν τη δουλειά που γίνεται σ' αυτή τη σχολή. Μάλλον η συνάντησή τους επιχειρεί να ιχνογραφήσει έναν πιο φιλόδοξο στόχο. Να συμβάλει στη γέννηση μιας κοινότητας διαλόγου και έρευνας που θα εστιάζει στα θέματα της εμπειρίας, της κατανόησης και της παραγωγής του χώρου. Μια τέτοια κοινότητα χρειάζεται να επικοινωνεί με ό,τι πιο ζωντανό γεννιέται στα πανεπιστήμια αλλά και με ό,τι πιο ζωντανό διεκδικεί όρους ζωής στις σύγχρονες πόλεις. Μια τέτοια κοινότητα χρειάζεται να είναι διεπιστημονική. Όχι μόνο γιατί τα αντικείμενά της επιδέχονται ανάλυση από διαφορετικές επιστημονικές οπτικές, αλλά γιατί ο κατοικημένος χώρος μπορεί να συγκροτηθεί τελικά ως αντικείμενο έρευνας μόνο αν αναγνωριστεί καταστατικά ως αντικείμενο διεπιστημονικής προσέγγισης.

Η αρχιτεκτονική σκέψη και ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός συχνά περιχαρακώνονται σε μια ανησυχητική αυταρέσκεια. Όμως η αρχιτεκτονική ως σπουδή και πρακτική εφοδιασμένη πολλαπλά με την ικανότητα να προσανατολίζει τη δημόσια συζήτηση για το χώρο, οφείλει να υπερβεί τα στεγανά στα οποία έχει εγκλωβιστεί ή εξωθηθεί. Συναντώντας την κοινωνική ανθρωπολογία, την ιστορία, τον προβληματισμό των τεχνών για το χώρο, την κοινωνιολογία ή τις σπουδές του πολιτισμού και της τέχνης, μπορεί η αρχιτεκτονική να συγκροτεί τις ερευνητικές της προοπτικές αλλά και να εστιάζει σε στόχους παρέμβασης.

Οι μελέτες που βρέθηκαν σε τούτη τη συλλογή δοκιμάζουν τέτοιους δρόμους. Παρότι γεννήθηκαν σε μια αρχιτεκτονική σχολή δεν αρκέστηκαν στον κύκλο που ορίζει τα όρια ενός επαγγέλματος και ενός κυρίαρχου αρχιτεκτονικού λόγου αλλά εξερεύνησαν τη διασταύρωση με τρόπους σκέψης και μεθοδολογίας που προέρχονται από διαφορετικούς κλάδους έρευνας και δημιουργίας. Από αυτή την άποψη όσο σημαντικό είναι να προβληματοποιεί κα-

νείς την κινηματογραφική ανάγνωση του χώρου ενώ προέρχεται από σπουδές σε τμήμα μέσων ενημέρωσης άλλο τόσο σημαντικό είναι να βρίσκεται μπροστά στο ίδιο πρόβλημα προερχόμενος από σπουδές αρχιτεκτονικής.

Το θέμα της μνήμης αποδείχτηκε ιδιαίτερα κρίσιμο στην προοπτική της ανάδειξης μιας τέτοιας δύναμει ερευνητικής συλλογικότητας. Στις προβληματικές για τη μνήμη αναμετρώνται σήμερα όχι μόνο διαφορετικοί κλάδοι γνώσης αλλά και διαφορετικές αξίες και πολιτικές. Η σχέση της μνήμης, ατομικής και συλλογικής, με το χώρο δεν αποτελεί ένα πρόβλημα περιφερειακό αλλά αντίθετα βρίσκεται στο κέντρο μιας συζήτησης για την εμπειρία και τις προοπτικές των σύγχρονων πόλεων. Η παρέμβαση, έτσι, σε μια τέτοια συζήτηση χρειάζεται να αναζητήσει μεθόδους και εννοιολογικές επιλογές τέτοιες που να καθιστούν τη διεπιστημονική προοπτική όχι «σύσχεψη ειδικών» αλλά συνδυασμό εναισθησιών και αναρωτήσεων. Στην πορεία της επεξεργασίας των κειμένων μια τέτοια συζήτηση μπόρεσε κάποια στιγμή να αναδείξει, παρά τις ενδεχόμενες διαφορές στην οπτική, κοινά θέματα και κοινές απορίες. Τελικά, στο δρόμο προς την έκδοση βρέθηκαν πολύ περισσότερα κοινά απ' όσα φανταζόμασταν ανάμεσα στα κείμενα.

Αν κάποιες μελέτες της συλλογής ξεκίνησαν σαν σπουδαστικές ή ερευνητικές εργασίες η μορφή με την οποία δημοσιεύονται είναι προϊόν μιας εκτεταμένης επεξεργασίας. Στην ουσία πρόκειται για κείμενα που επιχειρούν να μετατρέψουν τη δύναμη μερικών πολύτιμων ευρημάτων σε κινητήρα μιας μικρής θεωρητικής μηχανής. Εδώ βρίσκεται ίσως ό,τι χρήσιμο μπορούν να προσφέρουν στη γνώση, στο στοχασμό και τη δράση που αναφέρονται στο χώρο, την πόλη και την αρχιτεκτονική. Σε μια τέτοια προοπτική οφείλει να εμπλακεί και η πανεπιστημιακή σπουδή αλλά και η αλληλοτροφοδότηση της έρευνας με την κοινωνία. Διαρθρώνοντας ακαδημαϊκά στεγανά και αμφισβητώντας ιεραρχίες χρειάζεται ίσως να ξαναβρούμε δρόμους ώστε η γνώση και η σκέψη να αναδείξουν ως επίδικο αντικείμενο το «δικαίωμα στην πόλη» όσο και το δικαίωμα στην κριτική και τη δράση στο πλαίσιο μιας κοινότητας ισότιμων ερευνητών και ερευνητριών.

Τούτη η συλλογή συναντά το όραμα της Άννης Βρυχεία, της καθηγήτριας της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ που εργάστηκε πολλαπλά για την ανάδειξη μιας ανήσυχης ερευνητικής κοινότητας μέσα από τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές της σχολής της. Για κάποιους και κάποιες από εμάς υπήρξε μια πολύτιμη δασκάλα, συνομιλήτρια ή συνεργάτιδα. Στη σκιά της πρόωρης απώλειάς της και τιμώντας το παράδειγμα που εξέπεμπε αποφασίσαμε τούτη τη συλλογή να την αφιερώσουμε στη μνήμη της.